

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	10 ส.ค. 2551	18	6325	5

ร้อยเรื่อง
เมืองล้านนา
ปีที่ ๑๐

พระบรมธาตุหริภุญชัย จอมเจดีย์เมืองลำพูน

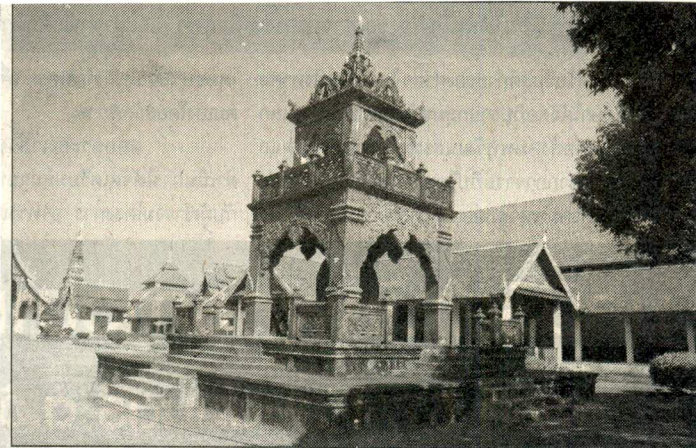
๖
จึง

หัตถ์ลำพูนเป็นเมืองเล็กๆ ที่อยู่ไม่ไกลจากเชียงใหม่ เมืองแห่งนี้มีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจและเป็นเมืองเก่าแก่เมืองหนึ่งในอาณาจักรล้านนา เมืองลำพูนหรือ เมืองหริภุญไชย สร้างขึ้นเมืองปี พ.ศ.1439 ถือได้ว่านครหริภุญชัยเป็นเมืองที่ตั้งขึ้นก่อนเมืองอื่นในอาณาจักรล้านนา ตามตำนานกล่าวว่า มีฤๅษีสององค์คือวาสุเทพฤๅษีและสฤๅณฤๅษีซึ่งเป็นเพื่อนสนิทกัน วันหนึ่งฤๅษีทั้งสององค์ได้เอาไม้เท้าขีดพื้นดินเป็นรูปหอยวงรี แล้วเนรมิตรให้เป็นเมืองขึ้นตั้งชื่อว่า “นครหริภุญชัย” หลังจากนั้นฤๅษีทั้งสองจึงได้ไปอัญเชิญ พระนางจามเทวี ธิดาของพระเจ้ากรุงละโว้จากเมืองลพบุรีขึ้นมาครองเมืองลำพูน พระนางจามเทวีได้เสด็จขึ้นมายังนครหริภุญชัยโดยทางเรือขึ้นมาตามลำน้ำปิงใช้เวลากว่า 4 เดือน เมื่อพระองค์เสด็จมาถึงยังเมืองหริภุญไชย ชาวเมืองได้จัดงานเฉลิมฉลองต้อนรับเป็นเวลาหลายวัน

พระนางจามเทวี ทรงเป็นปฐมกษัตริย์ที่ครองนครหริภุญไชย พระองค์ทรงปกครองบ้านเมืองให้มีความเจริญรุ่งเรืองทั้งด้านการค้า ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะทางด้านการบูรณะและสร้างวัดนั้นพระนางจามเทวีได้กระทำอย่างต่อเนื่อง เพราะพระองค์ทรงมีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอย่าง

ชื่อหนังสือพิมพ์ เชียงใหม่นิวส์	วันที่ 10 ส.ค. 2551	ปีที่ 18	ฉบับที่ 6325	หน้า 5
------------------------------------	------------------------	-------------	-----------------	-----------

แรงกล้า ดังจะเห็นว่า เมื่อครั้งที่พระองค์เดินทางขึ้นมาครองนครหริภุญชัยนั้น พระองค์ได้นำบรรดาเจ้านาย พระสงฆ์และผู้ติดตามอีกอย่างละ 500 คน พระนางจามเทวีทรงปกครองเมืองหริภุญไชยอยู่นานกว่า 80 ปี พระองค์ได้ทรงสร้างวัดต่างๆ ไว้มากมาย จนเดี๋ยวนี้ชื่อเสียงของวัดต่างๆ เหล่านั้นปรากฏมาจนถึงปัจจุบัน

วัดหนึ่งที่ถือได้ว่าเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป และผู้คนมักจะนิยมเดินทางมากกราบไหว้อยู่เสมอก็คือ “วัดพระธาตุนครหริภุญชัยวรมหาวิหาร” ถึงแม้ว่าวัดนี้จะไม่ได้สร้างในสมัยของพระนางจามเทวี แต่ก็เป็ผลพวงของพระองค์ที่ได้ปูพื้นฐานของพระศาสนาในนครหริภุญไชยจนสืบต่อมาถึงกษัตริย์ในรุ่นหลังๆ

พระธาตุนครหริภุญชัย เป็นศูนย์กลางพุทธศาสนาที่ใหญ่แห่งหนึ่งในอาณาจักรล้านนาไทย สร้างขึ้นในสมัยของพระเจ้าอาทิตยราช (ราชวงศ์รามัญ) ซึ่งครองเมืองหริภุญชัยราว พ.ศ.1590 เพื่อให้เป็นหลักฐานแห่งความรุ่งเรืองทางพุทธศาสนา พระเจ้าอาทิตยราชทรงเลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนา ตอนแรกได้สร้างเป็นมณฑปขึ้นเพื่อประดิษฐานพระบรมธาตุสูง 3 วา มีซุ้มทั้ง 4 ด้าน ครอบโกศทองคำสูง 3 ศอก บรรจุพระธาตุไว้ภายใน เมื่อมาถึงสมัยพระเจ้าติโลกราช เจ้าเมืองเชียงใหม่โปรดให้เสริมพระบรมธาตุสูงขึ้นอีกเป็น 23 วา เอาทองจังโกฏ (ทองแดงปนนาคทำเป็นแผ่น) หุ้มตลอดทั่วทั้งองค์ตั้งแต่ฐานถึงยอด สิ้นทองจังโกฏ 15,000 แผ่น

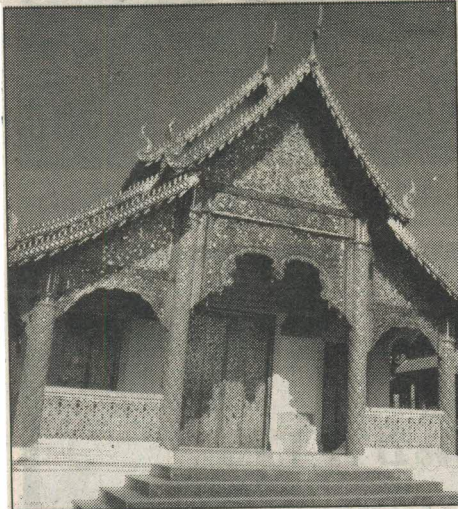
ตำนานวัดพระธาตุนครหริภุญชัย ได้กล่าวถึงการสร้างพระบรมธาตุแห่งนี้ว่า เมื่อครั้งพุทธกาลสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพร้อมด้วยพระสาวกได้เสด็จมาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในดินแดนสุวรรณภูมิ พระองค์ได้เสด็จมายัง ณ หมู่บ้านปาทรมลุ่มแม่น้ำฝางซึ่งเป็นที่อยู่ของชาวลัวะ (บางตำนานก็ระบุว่าป็นชาวเม็ง)

ชื่อหนังสือพิมพ์ เชียงใหม่นิวส์	วันที่ 10 ธ.ค. 2551	ปีที่ 18	ฉบับที่ 6325	หน้า 5
------------------------------------	------------------------	-------------	-----------------	-----------

ครั้นเมื่อชาวบ้านทราบว่พระพุทธเจ้าเสด็จมาโปรด
จึงพากันนำผลสมอ (มะละ) มาถวาย เมื่อ
พระพุทธเจ้าเสด็จจันท์ผลสมอแล้วจึงนำผลสมอฝัังไว้
ณ ดินแดนผืนนี้พร้อมกับให้คำทำนายว่า ใน
อนาคตกาลภายหน้าจะมีมหาธาของคหนึ่งมาก่อพระ
เจดีย์สี่ทองขึ้น ลัวะได้ฟังดังนั้นจึงทูลขอพระเกศา
ธาตุจากพระพุทธองค์แล้วนำใส่กระบอกไม้รวกฝัังไว้
ลงดิน มีพญากาเผือกคอยบินวนเวียนอารักขาอยู่

กาลเวลาผ่านไปนานถึง 16 ศตวรรษ
ชาวลัวะผู้นั้นเกิดเป็นพญาอาทิตย์ราช พระองค์ได้

สร้างหอพระบังคนไว้ โดยทุกครั้งที่พระองค์จะเข้าไป
ทรงพระบังคน พญากาเผือกก็จะถ่ยลงมาใส่หัว
พระองค์ทุกครั้ง ต่อมาพญาอาทิตย์ราชเกิดความ
สงสัยจึงได้นำทหารแรกเกิด 7 วันไปอยู่กับพญากา
เผือกสลับกับอยู่มนุษย์คราวละ 7 วัน เป็นเวลานาน 7
ปี เพื่อเรียนรู้ภาษากา กระทั่งทราบว่า ณ บริเวณ
ใต้ดินห้องพระบังคนเป็นสถานที่บรรจุพระเกศาธาตุ
ของพระพุทธเจ้าและต่อมาได้มีการขุดพระเกศาขึ้น
และได้ก่อเป็นพระบรมธาตุเจดีย์ศรีทริภุชชัยขึ้น

ในสมัยพระเจ้าเมืองแก้ว ได้บูรณะ
ปฏิสังขรณ์องค์พระมหาธาตุนี้อีกได้เรียไรเงินจากชาว
บ้านได้ 225,000 บาทเอาไปซื้อทองแดงและทองคำ
แผ่นหุ้มบุองค์พระเจดีย์ จนกระทั่งถึง พ.ศ.2348
พระเจ้ากาวิละจึงโปรดให้เจ้าบุรีรัตน์ (เจ้าหลวง
เศรษฐีคำฝั้น) และเจ้าศรีบุญมา ผู้นองนาบิราร 1,000
คนและครอบครัวไปตั้งที่เมืองลำพูน ซึ่งเป็นเมืองร้าง
เนื่องจากถูกพม่าเข้าครอบครองเป็นเวลากว่า 200 ปี
จากนั้นจึงได้มีการบูรณะองค์พระธาตุนี้เรื่อยมา

พระมหาธาตุองค์นี้เป็นจอมเจดีย์ใหญ่

องค์หนึ่งในจำนวน 8 องค์ของประเทศไทยที่มีอายุ
ล่วงเกินกว่าหนึ่งพันปี และในด้านานพระธาตุประจำ
ปีเกิดของนักปราชญ์ทางเมืองเหนือกล่าวว่า คนเรา
เกิดมาในโลกนี้เมื่อสิ้นอายุขัยแล้ว ดวงวิญญาณจะไป
สถิตอยู่ตามพระธาตุเจดีย์ต่างๆ ตามปีเกิด และเมื่อ
ขณะที่ยังมีชีวิตอยู่หากได้ไปนมัสการยังพระธาตุ
ประจำปีเกิดแล้ว ถือว่าได้บุญกุศลและทำให้มีอายุ
ยืนนาน พระบรมธาตุทริภุชชัยเป็นพระธาตุประจำปี
เกิดของคนที่เกิดปีระกา หรือ ปีไก่

ในบริเวณวัดพระธาตุทริภุชชัย ยังมีมา
โบราณสถานที่สำคัญอีกหลายแห่งเช่น เจดีย์กู่คำ ตั้ง
อยู่ที่ทิศตะวันตกเฉียงเหนือในเขตพระราชฐาน เจดีย์กู่คำ
หรือ สุวรรณเจดีย์ หรือ ปทุมวดีเจดีย์ เป็นเจดีย์ที่
นางปทุมวดีเทวี พระมเหสีของพระเจ้าอาทิตย์ราช
ทรงสร้างขึ้นเพื่อเป็นพุทธบูชา เจดีย์องค์นี้มีลักษณะ
คล้ายสุวรรณจังโกฏเจดีย์ หรือ เจดีย์วัดกู่ดของวัด
จามเทวีมาก กล่าวกันว่า พระนางปทุมวดี ทรง
จำลองแบบสุวรรณจังโกฏไปสร้าง แต่ย่อขนาดให้เล็กลง
ภายในเจดีย์นี้บรรจุพระพิมพ์ที่มีชื่อของลำพูนอยู่ด้วยคือ
“พระเปิม” หรือ “พระเป็น”

บริเวณทิศเหนือกลางลานติดกับ
วิหารหลวง เป็นที่ตั้งของ “หอกังสะदान” ม้องใบ
ใหญ่นี้หล่อขึ้นที่วัดพระสิงห์เมื่อปีวอกโทศก จุลศักราช
1222 ตรงกับ พ.ศ.2402 นอกจากนั้นยังมีจารึกติด
อยู่ที่กังสะदानเป็นตัวอักษรไทยเหนือแบบฝักขามว่า

“สร้างหละกังสะदानหน่วยนี้ แต่เมื่อลัก
ราช 1222 ตัวปีกัดสัน เดือน 9 ออก 3 ค่ำวันอังคาร
หล่อกันจะนะมหาเถร วัดป่าเมิงแพร่ เป็นเค้าแก่
ลัทธิภายใน เจ้าหลวงเมิงเจียงใหม่เป็นเค้าแก่ลัทธิ
ภายนอก พร้อมสร้างหล่อในวัดพระสิงห์ เวียงเจียง
ใหม่มาไว้เป็นเครื่องบูชาทานกับพระธาตุเจ้า อันตั้งไว้
ในเมิงทริภุชชัยที่นี้ 5,000 พระวัสสาแล”

ชื่อหนังสือพิมพ์ เชียงใหม่นิวส์	วันที่ ๓๐ ส.ค. 2551	ปีที่ 18	ฉบับที่ 6325	หน้า 5
---	-------------------------------	--------------------	------------------------	------------------

หอกังสะดานในอดีตจะมีเสาไม้เดี่ยวๆ สอง
ต้นแล้วมีไม้ท่อนหนึ่งวางพาดอยู่ ไม้ท่อนนี้คือไม้ที่
สำหรับใช้ตีฆ้อง ปัจจุบันทางวัดได้สร้างเป็นมณฑปขึ้น
อย่างสวยงามสำหรับเก็บรักษาฆ้องให้อยู่ในสภาพดี
ด้านทิศใต้ของวิหาร มีหอไตรศิลปะล้านนา
คาดว่าน่าจะสร้างขึ้นในสมัยหลัง ด้านหน้าหอไตรมี
เขาพระสุเมรุซึ่งจำลองมาจากป่าหิมพานต์ ที่ซุ้มประตู
หน้ามีรูปสิงห์ขนาดใหญ่เฝ้าอยู่ 2 องค์เป็นศิลปกรรม
แบบล้านนาเช่นกัน

วัดพระบรมธาตุหริภุญชัย เป็นพระอาราม
หลวงสำคัญชั้นเอกของเมืองลำพูน ทุกวันจะมีนัก
ท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาเที่ยวชมศิลปกรรมและ
ความสวยงามของวัดพระธาตุหริภุญชัย ทั้งชาวไทย
และชาวต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ด้วยรูปลักษณะ
ทางศิลปกรรมทั้งงดงาม โดยเฉพาะองค์พระธาตุซึ่ง
เป็นเจดีย์ทรงระฆังคว่ำจึงทำให้องค์พระธาตุกลายเป็น
แหล่งศึกษาค้นคว้าทางด้านศิลปกรรมของล้านนา

เอกสารประกอบ
ล้านนาไทยในอดีต โดย
บุญเสริม สาตราภัย, 2522

จักรพงษ์ คำบุญเรือง
jakpong@chiangmainews.co.th